

Dr. Özgür Hakan ÇAVUŞ

Sosyal Güvenlik Kurumu Başmüfettişi

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda Düzenlenen Fiili Hizmet Süresi Zammı ve Sosyal Güvenlik Kurumu Uygulamaları

1. GİRİŞ

Yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarını etkileyen önemli durumlardan birisi de fiili (itibari) hizmet süreleridir. Söz konusu süreler, özellikle yıpratıcı ve ağır işlerde çalışanlar için öngörülmüştür. Fiili hizmet süreleri, ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanların erken yıpranmaları nedeniyle emekli aylığına daha erken hak kazanmalarını sağlamak üzere söz konusu kişilerin hizmet sürelerine eklenmektedir. Böylece var olmayan fakat varsayılan bir farazi sigortalılık süresi ve farazi prim ödeme gün sayısı oluşturularak fiili hizmet sürelerine tabi sigortalılar diğer normal işlerde çalışan sigortalılara nazaran daha avantajlı duruma getirilmektedir¹.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 60. maddesinin E bendinde ve ek 5. ve 6. maddelerinde "itibari hizmet süresi" ve 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu'nun 32. maddesinde düzenlenmiş olan "fiili hizmet müddeti

zammı" şeklindeki düzenlemeler, 2008/Ekim başında yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 40. maddesinde düzenlenen "fiili hizmet süresi zammı" kavramı ile aynı içeriğe ve öze sahip önceki düzenlemelerdir.

5510 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce yürürlükte olan 1479 sayılı Bağ-Kur Kanunu'na tabi kendi nam ve hesabına çalışanlar, 2926 sayılı Tarım Bağ-Kur Kanunu'na tabi tarımda bağımsız çalışanlar ve 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi tarım sektöründe çalışan sigortalılar "fiili hizmet süresi" uygulamasının dışında bırakılmışlardır².

Bu çalışmamızda, özellikle işveren mevzuatı açısından 506 sayılı Kanun'da yer alan "itibari hizmet süresi" ve 5510 sayılı Kanun'da yer alan "fiili hizmet süresi" düzenlemeleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu uygulamaları üzerinde durulacaktır. 5434 sayılı Kanun kapsamında yer alan konuyla ilgili düzenlemeler çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmıştır.

II. 506 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR KANUNU'NA GÖRE İTİBARI HİZMET SÜRESİ VE ŞARTLARI

506 sayılı Kanun'da yer alan itibari hizmet uygulaması, ilk kez 01.09.1977 tarihinde yürürlüğe giren 2098 sayılı Kanun³ ile başlamıştır. Bu düzenlemeyle, basım ve gazetecilik işyerlerinin Yasa'da belirtilen unvanlarla çalışan sigortalıların yine Yasa'da belirtilen işlerde geçen sigortalılık sürelerine, belirli bir sürenin daha eklenmesi öngörülmüştür. Daha sonra 3395 sayılı Kanun⁴ ile 01.09.1987 tarihinden geçerli olmak üzere, unvan ayrımı yapılmaksızın hizmetin basım ve gazetecilik işyerlerinin Kanun'da sayılan işlerde geçmesi, itibari hizmet süresinden yararlandırılması için yeterli görülmüştür. Bunun yanı sıra gemi adamları, gemi ateşçileri, kömür-cüler, dalgıçlar ile azotlu gübre ve şeker sanayisinin Yasa ile belirlenen bölüm ve işlerinde çalışan sigortalılar da itibari hizmet süresinden yararlandırılmışlardır.

506 sayılı Kanun'a göre, itibari hizmet süresinden yararlanabilmek için üç koşulun bir arada olması gerekmektedir. Bunlar; sigortalı sayılma, hizmetin belirli işlerde geçmesi ve belli bir süre prim ödeme gün sayısının varlığıdır.

a) Sigortalı Sayılma

İtibari hizmet süresinden yararlanmanın ilk koşulu, itibari hizmet süresinden yararlanacak kimsenin 2098 sayılı Kanun'a göre 01.09.1977 tarihinde ve bu tarihten sonra sigortalı niteliğini taşımasıdır. Sigortalı sayılmayacaklar veya sigortalılık niteliğini yitirmiş bulunan kişiler itibari hizmet sürelerinden yararlanamazlar.

b) Hizmetin Kanun'da Belirlenen İşkollarında ve İşyerlerinde Geçmesi

Bir hizmet süresine itibari hizmet süresi eklenebilmesinin ikinci şartı, o hizmetin 506 sayılı Kanun'un ek 5. maddesinde düzenlenmiş olan çizelgede yer alan sınırlı bir biçimde sayılan işkolu ve işyeri koşullarında gerçekleşmiş olması gerekmektedir⁵. 506 sayılı Kanun'un ek 5. maddesi, hangi sigortalıların hangi çalışma süreleri-

ne itibari hizmet süresi verileceğini, çalışılan işyerleri ve yaptıkları işler itibariyle belirlemiştir. Bu işler aşağıda 3 grupta açıklanmıştır:

b.1) Basın Mesleği ile Basım ve Gazetecilik İşyerlerinde Çalışanlar

Kanun'da basın mesleği ile basım ve gazetecilik işyerlerinde çalışanlardan kimlerin hangi işlerde geçen çalışma sürelerine itibari hizmet verileceği üç grupta toplanmıştır.

b.1.1) 212 sayılı Kanunla değiştirilen 5953 sayılı "Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştırılanlar Arasındaki Münasebetlerin Tazimi Hakkında Kanun" kapsamında Türkiye'de yayımlanan gazete ve mevkutelerle, haber ve fotoğraf ajanslarında çalışan ve İş Kanunu'ndaki "işçi" tarifi kapsamı dışında kalan gazeteciler, anılan Kanun kapsamına giren her türlü fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığı çalıştıkları süreler

b.1.2) Basın Kartı Yönetmeliği'ne göre basın kartına sahip olup gazetecilik yaparken, kamu kurumlarına giren ve bu kurumların basın müşavirliklerinde meslekleriyle ilgili görevlerde istihdam edilen sigortalıların bu görevlerde geçen süreleri.

b.1.3) Basım ve gazetecilik işyerlerinde 1475 ve 4857 sayılı İş Kanun'ları ve değişikliklerine göre çalışan sigortalıların;

- Solunum ve cilt yoluyla vücuda geçen gaz veya diğer zehirleyici maddelerle çalışılan,
- Fazla gürültülü ve ihtizaz yapıcı makine ve aletlerle çalışarak iş yapılan,
- Doğrudan doğruya yüksek hararete maruz bulunarak çalışılan,
- Fazla ve devamlı adali gayret sarf edilerek iş yapılan,
- Tabii ışığın hiç olmadığı ve münhasıran suni ışık altında çalışılan,

506 sayılı Kanun'un ek 5. maddesi, hangi sigortalıların hangi çalışma sürelerine itibari hizmet süresi verileceğini, çalışılan işyerleri ve yaptıkları işler itibariyle belirlemiştir.

- Günlük mesainin yarısından fazlası saat 20.00'den sonra çalışılarak yapılan, işyerlerinde geçirdikleri süreler⁶.

b.2) Denizde Geçen Hizmet Süreleri

3395 sayılı Kanunla gemi adamları, gemi ateşçileri ve dalgıçların 01.09.1987 tarihinden sonra denizde geçen ya da geçecek hizmet süreleri de itibari hizmet süresi kapsamına alınmıştır⁷. Buna göre, 854 sayılı Deniz İş Kanunu'nda tanımlanan kaptan, zabî, yardımcı zabî, tayfa ve yardımcı hizmet personeli ile gemi ateşçileri, kömürcüler ve dalgıçların denizde geçen sürelerinin, bu süre içinde ücretli izin ve resmi tatil günlerinin ayrımı yapılmaksızın itibari hizmet süresinden yararlanırlar. Gemi adamı olmakla beraber römorkör, marinbot ve kılavuz botu gibi hizmet gemilerinde hizmetin olduğu günlerde çalışıp diğer günlerde karada geçen süreleri bulunanların da yalnız denizde geçen sürelerine itibari hizmet verilir. Ancak liman hizmetlerinde çalışan gemi adamları, gemi ateşçileri, kömürcüler ve dalgıçların seferde olmamakla beraber, gemide ve geminin limana bağlı olduğu sırada geçen hizmetlerine itibari hizmet süresi eklenmez.

b.3) Azotlu Gübre ve Şeker Sanayisinde Çalışanlar

Yine 3395 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanun'un ek 5. maddesine eklenen IV. fıkrasına göre, azotlu gübre ve şeker sanayisine ait fabrika, atölye, havuz ve depolarla, trafo binalarının:

- Çelik, demir ve tunç döküm işlerinde,
- Zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı gaz, asit, boya işleriyle gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren işlerinde,

- Patlayıcı maddeler yapılan işlerinde,
- Kaynak işlerinde,

çalışanlar itibari hizmet kapsamına alınmışlardır.

Buna göre, sigortalıların itibari hizmet uygulamasından yararlanabilmeleri için, hizmetin azotlu gübre ve şeker sanayisinin fabrika, atölye, havuz ve depolarında, trafo binalarında geçmiş olması ve buralarda çalışan sigortalıların aynı zamanda yukarıda sayılan işleri fiilen yapmaları gerekmektedir. Ancak belirtilen iş-

lerde çalışanlar, azotlu gübre ve şeker sanayisinin fabrika, atölye, havuz ve depolarında, trafo binalarında çalışmıyorlarsa, bunlara itibari hizmet süresi verilmez.

SSK'nın 20.03.1998 tarih ve 12-85 ek genelgesine göre, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye bağlı Ankara, Eskişehir, Afyon, Erzincan ve Tural makine fabrikalarının "Şeker İşkolu"na (Şeker Sanayisi) girdiğinin tespitine dair Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 09.07.1987 tarih, 14 sayılı işkolu tespit kararı göz önüne alınarak, Kurum Yönetim Kurulu'nun 12.03.1998 tarih ve V/897 sayılı Kararı'nda; Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye bağlı makine fabrikalarının 506 sayılı Yasanın ek 5. maddesinin IV. fıkrasında belirtilen işlerde çalışan sigortalılar da itibari hizmet süresinden yararlandırılmışlardır.

c) Prim Ödeme Gün Sayısı

İtibari hizmet süresinden yararlanabilmenin üçüncü koşulu, itibari hizmet süresi kapsamındaki işlerde malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tabi çalışmalar için en az 3600 gün prim ödenmiş olmasıdır. (506 sk, ek m. 6). İtibari hizmet süresinden yararlanmak isteyen sigortalının Kanun'da belirtilen işyerlerinde Kanun'un yürürlük tarihinden önce %20 oranında malullük-yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödenerek geçen çalışmalarla Kanun'un yürürlük tarihinden sonra %2 fazlalıkla yani %22 oranında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödenerek geçen çalışmalar toplamının en az 3600 gün olması ve bu durumun ilgili işyerinden alınacak bir belge ile belgelendirilmesi gerekmektedir. 3600 günün hesabında, varsa sigortalının 2098 sayılı Kanun'a göre yapılan borçlanma süresi de göz önünde bulundurulur. Ayrıca Kanun'un yürürlük tarihinden önce bu işyerlerinde hiç çalışması olmayan sigortalı en az 3600 gün bu işyerlerinden prim ödedikten sonra itibari hizmet süresine hak kazanabilir⁸.

III. ANAYASA MAHKEMESİ'NİN İPTAL KARARI VE SGK UYGULAMASI

Anayasa Mahkemesi, 04.10.2006 tarihli E. 2002/157, K. 2006/97 sayılı kararı⁹ ile 506 sayılı

“Sosyal Sigortalar Kanunu”nun Ek 5. maddesinin birinci fıkrasının 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasa ile eklenen IV numaralı bendinde yer alan “Azotlu gübre ve şeker sanayisinde” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Bu iptalden sonra artık tüm fabrika, atölye, havuz ve depolarda, trafo binalarında çalışıp da; 1-Çelik, demir ve tunç döküm işinde, 2- Zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı gaz, asit, boya işleriyle gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren işlerde, 3- Patlayıcı maddeler yapılmasında ve 4- Kaynak işlerinde çalışanların sigortalılık sürelerine fiili hizmet süreleri eklenerek ilave yapılacaktır. Anayasa Mahkemesi kararları geriye yürümeyeceği için sadece iptal kararından sonraki çalışmalara itibari hizmet süreleri eklenecektir.

506 sayılı Kanun’un Ek 5. Maddesinin IV Numaralı Bendinin Uygulanması Hakkında Tebliğ¹⁰ ile 506 sayılı Kanun’un Ek 5. maddesinin IV numaralı bendinin, Anayasa Mahkemesinin söz konusu iptal kararının yürürlüğe girdiği 27.03.2007 tarihinden geçerli olmak üzere uygulanacağı açıklanmıştır. Tebliğ’de yer alan düzenlemeler ile söz konusu Tebliğ’in uygulanmasını gösteren SSK’nın 2007/88 sayılı Genelgesi’nde yer alan konular aşağıda açıklanmıştır.

a) İtibari Hizmet Sürelerinden Sayılacak İşler ve Yararlanacak Sigortalılar

506 sayılı Kanun’un Ek 5. maddesindeki çizelgenin “Sigortalılar” ve “Hizmetin Geçtiği Yer” başlıklı sütunlarında nitelikleri sayılı hizmetler arasında yer alan hizmetin azotlu gübre ve şeker sanayisinde geçmesi şartına bakılmadan tüm fabrika, atölye, havuz ve depolarda, trafo binalarında çalışan sigortalıların aşağıdaki işlerde çalışmaları gerekmektedir.

Sigortalıların;

Çelik, demir ve tunç döküm işlerinde (Demir izabe fabrikalarında cevherin demire çevrilmesi işleriyle boru fabrikalarının fırın ve döküm dairelerinde, çelikhanelerin çelik yapılan fırınlarıyla bunların teferruat ve eklentilerinden olan ikinci derecedeki fırınlarda ve konvertörlerde,

sıvı haldeki demir ve çeliğin tesisat ve teçhizatla veya mekanik olarak taşınması, sıcak veya sıvı haldeki cürufun taşınması ve işlenmesi, haddehanelerde (soğuk demirle çalışılan haddehaneler hariç), fırınlarda, hadde serilerinde, haddehaneyi kızgın veya sıvı çelik yahut demirle besleyen tesisat ve araçlarla görülen işlerle kızgın halde olan yarı mamul parçaların kesilmesi ve hazırlanması, demir ve çelik presleme makinelerinde yapılan işlerle bu makinelerin sıcak demir veya çelikle beslenmesi ve yapılan sıcak parçaların kaldırılma veya taşınması, cürufun kırılması, ezilmesi, toz haline konulması, tozların çuvallara doldurulması ve yükletilmesi, kalıp kumunun hazırlanması, döküm kalıp ve maçalarının yapılması ve döküme hazır duruma getirilmesi, döküm şarjının hazırlanması ve her çeşit maden eritme (izabe) fırınlarının döküme hazır duruma getirilmesi, maden eritme ve dökme, kalıpların sökülmesi ve dökümlerin temizlenmesi, savurma ve düşey döküm yapımı, işleri),

Zehirli gaz ile yapılan işlerde (Karbon monoksit, kükürtlü hidrojen (hidrojen sülfür), klor, fosfin (fosforlu hidrojen) ve aynı nitelikleri haiz benzerleri, tahriş edici gazlar; amonyak, formaldehit, nitroz gazlar (azot oksitler), flour, hidroflorikasit hidroflorisis, kükürt dioksit, fosgen, siyan gazı ve aynı nitelikleri haiz benzerleri),

Boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı gaz ile yapılan işlerde (Karbondioksit, metan, azot, azot oksitleri ve aynı nitelikleri haiz benzerleri, sistemik etki gösteren zehirli gaz ve buharlar; arsenikli hidrojen (arsin), karbonsülfür (buhar) ve aynı nitelikleri haiz benzerleri, patlayıcı gazlar; sıvılaştırılmış petrol gazı, asetilen, metan, karbon monoksit, etilen, etan, hidrojen ve aynı nitelikleri haiz benzerleri),

Asit ile yapılan işlerde (Nitrik asit, sülfürik asit, formik asit, asetik asit, oksalik asit ve aynı nitelikleri haiz benzerleri),

Boya işlerinde (Madeni boyalar (arsenikli, kurşunlu, cıvalı, kadmiyumlu, kromlu, man-ganezli, selenyumlu, silikatlı, karbon siyahı, bakır, kobalt ve demir ve aynı nitelikleri haiz benzeri boyalar) ile sentetik boyaların (azotlu, azoikli, difenil metan, ftaleinli, antrokinonlu,

kinoleinli, indigo boyları ve aynı nitelikleri haiz benzeri boylar),

Gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren işlerde (Zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı nitelikte olan gaz, asit ve boya işleri dışında işin niteliği ve işin yapıldığı ortam gereği gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren işler. Örneğin; bazı kimyasal sıvıların buharları (solventler, benzin, etil alkol, formaldehit v.b.), kurşun buharları gibi zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı nitelikte olan ve gaz maskesi kullanılmasını gerektiren işler gibi),

Kaynak işlerinde (Kaynak işlerinden her çeşit koruyucu gaz altında yapılan kaynak işleri, toz altı kaynak işleri, oksijen ve elektrik kaynağı işleri),

Patlayıcı maddeler yapılması işlerinde geçen hizmetleri 27.03.2007 tarihinden sonra itibari hizmet kapsamında değerlendirilebilmesi için bu işlerin üretim süreci içerisinde yapılmış olması gerekmektedir. Fabrika, atölye, havuz ve depolarda, trafo binaları işyerlerinde kontrol ve benzeri amaçlarla kısa süreli çalışanlarla, bu işleri fiilen yapmayıp işin yönetim görevini yapan veya bu işyerleri dışında söz konusu işleri yapan sigortalılar itibari hizmet süresinden yararlandırılmayacaktır.

Ayrıca itibari hizmet uygulamasına ilişkin muhtelif yargı kararlarında "atölye", Kanunda belirtilen işlerin yapıldığı, seri ve sürekli üretim yapılan birim olarak nitelendirildiğinden, atölye kavramı bu şekilde değerlendirilecektir.

b) Kapsamdaki İşyerlerinde Ağır, Riskli ve Sağlığa Zararlı İşlerin Fiilen Yapılması

Sigortalıların itibari hizmet süresinden yararlanabilmeleri için ağır, riskli ve sağlığa zararlı işleri fiilen yapmaları gerekmektedir. Dolayısıyla, kapsama giren işyerlerinde Kanun metninde sayılan ağır, riskli ve sağlığa zararlı işlerde fiilen çalışmayanlar ile bu işlere ilişkin meslek/kadro/iş unvanına sahip olmakla birlikte başka işlerde (itibari hizmet kapsamına girmeyen işlerde) çalışanlar itibari hizmet süresinden yararlandırılmayacaklardır.

Örnek: Kapsamdaki bir işyerindeki sigorta-

lının iş unvanı "kaynakçı" olmasına rağmen fiilen bu işi yapmayıp, "bekçi" (güvenlik görevlisi) olarak istihdam ediliyorsa itibari hizmet süresinden yararlandırılmayacaktır.

Örnek: Döküm fabrikasındaki bir sigortalının iş unvanı "boyacı" olmasına rağmen söz konusu işi fiilen yapmayıp, "şoför" olarak istihdam ediliyorsa itibari hizmet süresinden yararlandırılmayacaktır.

Yine Ek 5. maddede işyerleri ve itibari hizmet kapsamındaki işler birlikte tanımlandığından ve itibari hizmet kapsamında değerlendirilmesi gereken işin, bizzat sigortalı tarafından seri ve sürekli üretim yapılan işyerlerinde, üretim süreci içerisinde yapılması gerektiğinden, denetim, kontrol ve idareciliğin gerektirdiği gözlem ve benzeri amaçlarla yapılan çalışmalar itibari hizmet kapsamında değerlendirilmeyecektir.

c) İtibari Hizmet Sürelerine İlişkin Aylık Prim Hizmet Belgesinin Düzenlenme Esasları

İtibari hizmet süresi kapsamına giren sigortalılar için işverenlerce yasal süresinde internet ortamında verilecek aylık prim ve hizmet belgeleri "3" numaralı belge türü ile düzenlenecek ve itibari hizmet süresinden yararlanacak sigortalılar için % 9 sigortalı hissesi, % 13 işveren hissesi olmak üzere % 22 oranında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi ödenecektir.

27.03.2007-30.09.2007 tarihleri arasında Anayasa Mahkemesi kararında öngörülen itibari hizmet süresi kapsamında geçtiği halde "1" numaralı belge türü ile Kurum'a bildirilen sigortalılar için kağıt ortamında iptal aylık prim ve hizmet belgesi ve "3" numaralı belge türü ile asıl aylık prim ve hizmet belgesi düzenlenerek verilecektir. Bu nedenle önceden "1" numaralı belge türü ile yasal süresinde düzenlenerek verilen aylık prim ve hizmet belgelerinden iptal edilerek "3" numaralı belge türü ile yeniden düzenlenerek verilecek olan aylık prim ve hizmet belgelerinin 30.11.2007 tarihine kadar verilmesi halinde idari para cezası uygulanmayacak ayrıca fark primlerin de bu süre içinde ödenmesi durumunda gecikme cezası ve gecikme zammı tahsil edilmeyecektir.

Örnek: Ek 5. madde kapsamında yer alan bir işyerinde gaz maskesi ile yapılan boya işinde çalışan bir sigortalının 2007/Mayıs ayına ilişkin 30 günlük çalışmasının, daha önce "1" numaralı belge türü seçilmek suretiyle Kurum'a bildirilmiş olduğu varsayıldığında, bu sigortalı için 2007/Mayıs ayına ilişkin "1" numaralı belge türü seçilerek iptal nitelikte ve "3" numaralı belge türü seçilerek asıl/ek nitelikte aylık prim ve hizmet belgesi düzenlenerek (prim ödeme gün sayısı ve prime esas kazanç tutarı iptal nitelikteki belge ile aynı olmak kaydıyla) Kurum'a verilecektir.

Yukarıda söz edilen asıl/ek nitelikteki prim belgelerinin 30/11/2007 tarihine kadar SGK'ya verilerek tahakkuk eden %2 oranındaki fark primlerin aynı süre içinde ödenmesi halinde gecikme cezası ve gecikme zammı alınmayacaktır. Fark prim tutarlarının 30/11/2007 tarihine kadar ödenmemesi halinde ise, %2 oranındaki fark prim tutarlarına 01/12/2007 tarihinden itibaren gecikme cezası ve gecikme zammı uygulanacaktır.

Diğer taraftan, daha önce farklı belge ve/veya kanun türü seçilerek verilmiş prim belgelerine ilişkin olarak, sonradan düzeltme amaçlı verilen asıl ve ek nitelikteki prim belgelerine (prim ödeme gün sayısı ve prime esas kazanç tutarı iptal nitelikteki belge ile aynı olmak kaydıyla) idari para cezası uygulanmayacaktır.

Bu bağlamda, Anayasa Mahkemesi kararına istinaden itibari hizmet kapsamına giren işyerlerinde 27/03/2007 ile 30/09/2007 tarihleri arasındaki çalışmaları, daha önce farklı belge türü seçilmek suretiyle bildirilmiş olan sigortalılara ilişkin, "3" numaralı belge türü seçilerek düzenlenecek asıl/ek nitelikteki aylık prim ve hizmet belgelerinin 30/11/2007 tarihine kadar SGK'ya verilip verilmediği üzerinde durulmaksızın idari para cezası uygulanmayacaktır.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararına istinaden itibari hizmet kapsamına giren sigortalılar için 2007/Mart ayına ilişkin prim belgeleri aşağıda açıklandığı şekliyle düzenlenerek SGK'ya verilecektir.

- İtibari hizmet uygulamasından yararlandırılacak olan sigortalıların 2007/Mart ayında, 30 gün üzerinden bildirilmiş olması durumunda "1" numaralı belge türünden 4 günlük iptal, "3"

numaralı belge türünden de 4 günlük asıl/ek nitelikte belge düzenlenerek kağıt ortamında verilecektir.

- Sigortalıların 27/03/2007 tarihinden önce (ayın 1 ve 2'si dışında) ayın herhangi bir gününde işe girmiş ve ayın sonuna kadar da çalışmış olması durumunda, "1" numaralı belge türünden 5 günlük iptal, "3" numaralı belge türünden de 5 günlük asıl/ek nitelikte belge düzenlenerek kağıt ortamında verilecektir.

- Sigortalıların 27/03/2007 tarihinden önce işe girmiş olmakla birlikte, ay sonuna kadar çalışılmaması durumunda, 27/03/2007 tarihinden sonraki (bu tarih dahil) fiilen çalışılan gün sayısı kadar 1 numaralı belge türünden iptal, iptal edilen gün sayısı kadar da "3" numaralı belge türünden asıl/ek nitelikte belge düzenlenerek kağıt ortamında verilecektir.

- Sigortalıların 27/03/2007 tarihi ve bu tarihten sonra işe girmiş ve ayın sonuna kadar da çalışmış olması durumunda daha önce "1" numaralı belge türü ile bildirilen gün sayısı kadar iptal, iptal edilen gün sayısı üzerinden de "3" numaralı belge türünden asıl/ek nitelikte belge düzenlenerek verilecektir.

- Sigortalıların 2007/Mart ayında çalışmış olmakla birlikte 27/03/2007 tarihinden önce işten çıkmış olması durumunda bunlar için düzeltme amaçlı olarak belge verilmesine gerek bulunmamaktadır.

- 2007/Mart-Eylül döneminde itibari hizmet kapsamındaki işten ayrılanlar yani itibari hizmet kapsamına giren işyeri ve işlerde 2007/Mart-Eylül döneminde çalışmış olmakla birlikte işten ayrılmış veya itibari hizmet kapsamında olmayan başka bir işte çalışmaya başlamış olan sigortalılar için, itibari hizmet kapsamında çalıştıkları sürelerle sınırlı olmak üzere geriye yönelik olarak iptal, ek/asıl prim belgesi verilecektir.

- Ayın bazı günlerinde itibari hizmet süresi kapsamındaki işlerde, diğer günlerinde ise bu kapsam dışındaki işlerde çalışan sigortalılar için itibari hizmet süresi kapsamında çalıştıkları süreler "3" numaralı belge türünden, diğer günlerdeki çalışmalar ise durumlarına uygun belge türünden bildirilecektir. Ancak, bu durumdaki sigortalıların her iki belge türünden bildirilen gün sayısının 30'u geçmemesi gerekmektedir.

- Diğer taraftan, ayın bazı günlerinde itibari hizmet kapsamında, bazı günlerinde ise kapsam dışındaki işlerde çalışan sigortalılar için düzenlenecek aylık prim ve hizmet belgelerinde eksik gün nedeninin işaretlenmesi gerektiğinden bu nitelikteki sigortalılar için eksik gün nedeni olarak "Diğer Nedenler" seçeneği işaretlenecek ve bu prim belgeleri ile ilgili olarak verilecek olan "Ek: 10 Sigortalıların Eksik Gün Bildirim Formları" ekinde sigortalıların bildirildiği diğer prim belgesinin sureti eklenecektir. Örnek: Demir döküm fabrikasında çalışan (B) sigortalısının 2007/Kasım ayının tamamı için ücret almaya hak kazandığı ve söz konusu ayın 13 gününde itibari hizmet kapsamına giren bir işte, ayın kalan günlerinde ise kapsama girmeyen bir işte çalıştığı varsayıldığında, bu sigortalı için "3" numaralı belge türü seçilerek 13 gün, "1" numaralı belge türü seçilerek 17 gün üzerinden iki ayrı aylık prim ve hizmet belgesi düzenlenerek Kurum'a gönderilecektir. Bahse konu sigortalı için eksik gün nedeni olarak her iki belgede de "Diğer Nedenler" seçeneği işaretlenecek ve söz konusu sigortalıya ilişkin olarak "1" numaralı belge için düzenlenecek olan Ek 8 belgesinin ekine "3" numaralı belge türünün, "3" numaralı belge türü için düzenlenecek Ek: 8 belgesinin ekine ise "1" numaralı belgenin bir sureti konulacaktır.

- Ayrıca sigortalıların 28, 29 veya 31 gün çeken ayların tamamında çalışmış olmalarına rağmen, söz konusu ayların bazı günlerinde itibari hizmet kapsamında, bazı günlerinde ise kapsam dışındaki işlerde çalışmalarının bulunması halinde, her iki belgede kayıtlı prim ödeme gün sayısının toplamının 30'un altında veya üstünde olması mümkün olmadığından, itibari hizmet kapsamında çalışılan günler için "3" numaralı belge türü seçilmek suretiyle düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı prim ödeme gün sayısı, itibari hizmet kapsamında fiilen çalışılan gün sayısı üzerinden, kapsama girmeyen çalışmalardan dolayı düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgesinde kayıtlı prim ödeme gün sayısı ise 30 güne tamamlanmak suretiyle hesaplanacaktır. Örnek: Patlayıcı maddeler yapımı ilgili bir fabrikada çalışan (B) sigortalısının 2007/Aralık ayının tamamı için ücret almaya hak kazandığı

ve söz konusu ayın 18 gününde itibari hizmet kapsamına giren bir işte, ayın kalan günlerinde ise kapsama girmeyen bir işte çalıştığı varsayıldığında, bu sigortalı için "3" numaralı belge türü seçilerek 18 gün, "1" numaralı belge türü seçilerek 12 gün üzerinden iki ayrı aylık prim ve hizmet belgesi düzenlenerek Kurum'a gönderilecektir. Örnek: Tunç döküm fabrikasında çalışan (C) sigortalısının 29 gün çeken 2008/Şubat ayının tamamı için ücret almaya hak kazandığı ve söz konusu ayın 9 gününde itibari hizmet kapsamında, ayın kalan günlerinde ise kapsama girmeyen bir işte çalıştığı varsayıldığında, bu sigortalı için "3" numaralı belge türü seçilerek 9 gün, "1" numaralı belge türü seçilerek 21 gün üzerinden iki ayrı aylık prim ve hizmet belgesi düzenlenerek Kuruma gönderilecektir.

- Öte yandan, Ek 5. maddenin IV numaralı bendi kapsamına giren işyeri ve işlerde sürekli olarak günlük çalışmasının ağırlıklı bölümünü (günlük çalışmasının 2/3'ünden fazlasını) bu işlerde geçiren sigortalılar tam gün üzerinden, itibari hizmet kapsamındaki işlerde günlük çalışmasının 2/3'ünden az sürede çalışan sigortalılar ise, ay içinde bu nitelikteki işlerde geçen çalışma saatleri toplamının günlük çalışma saatine bölünmesi suretiyle bulunacak gün üzerinden itibari hizmet uygulamasından yararlandırılacaktır.

- Emekli olduktan sonra itibari hizmet kapsamındaki işlerde sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışan ve "2" numaralı belge türünden bildirimleri yapılan sigortalılar hakkında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi alınmadığından "3" numaralı belge türünden bildirimlerinin yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak, emekli olduktan sonra aylığını kestirerek tüm sigorta kollarına tabi olarak itibari hizmet kapsamında bir işte çalışılması durumunda bu sigortalıların "3" numaralı belge türünden Kurum'a bildirimleri yapılacaktır.

- 506 sayılı Kanun'un 87. maddesine göre, sigortalıların üçüncü bir kişinin aracılığı ile işe girmeleri ve bunlarla sözleşme yapmış olmaları halinde dahi, bu Kanun'un işverene yüklediği ödevlerden dolayı, aracı (taşeron) olan üçüncü kişi ile birlikte asıl işverenin de sorumluluğu

bulunmaktadır. SGK uygulamasında da aracılardan çalıştırdıkları sigortalılardan dolayı ayrı bir işyeri tescili yapılmayıp bunların Kanun'da belirtilen yükümlükleri (sigortalı işe giriş bildirgesi, prim belgelerinin verilmesi, primlerin ödenmesi vb.) asıl işverene ait işyeri numarası üzerinden yerine getirilmektedir. Yani, Anayasa Mahkemesinin söz konusu iptal Kararı ile birlikte itibari hizmet kapsamına giren işyeri ve işlerde aracılardan çalıştırılması halinde, itibari hizmet uygulaması ile ilgili verilecek prim belgeleri ve primlerin ödenmesine ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesinde aracı ile birlikte asıl işverenin de sorumluluğu bulunmaktadır.

d) Yıllık Ücretli İzin, İstirahat Gibi Nedenlerle İtibari Hizmet Kapsamındaki İşlerde Çalışılmaması

İtibari hizmet uygulamasından yararlanılabilmesi için Ek 5. maddenin IV numaralı bendinde belirtilen işyeri ve işlerde fiilen çalışılması şart olduğundan, sigortalıların madde metninde belirtilen ağır, riskli ve sağlığa zararlı işlerde fiilen çalışmasının söz konusu olmadığı ücretli izin, istirahat gibi sürelerde itibari hizmet kapsamında bildirimleri yapılmayacaktır.

IV. 5510 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU'NDA FİİLİ HİZMET SÜRESİ KAVRAMI

5510 sayılı Kanun'un 40. maddesinde ve Fiili Hizmet Süresi Zammı Uygulamasının Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin¹¹ 2. maddesinde düzenlenen fiili hizmet süresi kavramı, 5754 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹² ile önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır. Fiili hizmet süresi zammının kapsamında olan işler ve işyerleri Kanun'un 40. maddesinde 15 başlık altında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

a) Fiili Hizmet Süresi Zammından Yararlanacak Sigortalılar

Fiili hizmet süresi zammı uygulamasından Kanun'un 40/2. maddesinde ve Yönetmeliğin 5/1. maddesinde yer alan aşağıdaki tablonun (Tablo:1) birinci sütunundaki işler ve işyerlerinde çalışan ve tablonun ikinci sütununda belirtilen işleri yaparak söz konusu işlerin risklerine maruz kalarak malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarına tabi çalışan sigortalılar yararlandırılır.

Bir çalışmanın fiili hizmet süresi zammı kapsamında değerlendirilebilmesi için, sigortalıların aşağıdaki tablonun (Tablo:1) 13. sırasında düzenlenen Türk Silahlı Kuvvetleri'nde ve 14. sırasında düzenlenen Emniyet ve Polis Teşkilatı'nda ve Milli İstihbarat Teşkilatı'nda geçen hizmetler dışındaki işyerlerinde fiilen çalışılması ve söz konusu işlerin risklerine maruz kalınması şartı aranmıştır. Söz konusu tablonun 13. ve 14. sıralarında yer alan belirtilen çalışmalardan dolayı fiili hizmet süresi zammı uygulamasından yararlanılabilmesi için çalışmanın ilgili kamu idaresinde ve belirtilen kadro ve unvanlarda geçmesi yeterlidir.

b) Fiili Hizmet Süresi Zammından Yararlanamayacak Sigortalılar

Öncelikle 01.10.2008 tarihinden önce; 506 sayılı Kanun'un mülga ek 5. maddesine göre itibari hizmet süresi kapsamında olup 01.10.2008 tarihinden sonra 5510 sayılı Kanun'un 40. maddesi kapsamında bulunmayanlar fiili hizmet süresi zammından yararlandırılmayacaklardır. (Yön. geçici m. 1) Ayrıca kontrol, denetim ve idareciliğin gerektirdiği gözlem ve benzeri amaçlarla kısa süreli çalışmalar, bu işlerin fiilen yapılmayıp işin yönetim görevinin yapılması ile birinci fıkrada yer alan tablodaki işleri yapmakla birlikte işin otomasyonla yapılması, ileri teknolojilerin kullanılması gibi sebeplerle riskin ve zararlı faktörlerin etkilerinin ortadan kalktığı durumlarda sigortalılar fiili hizmet süresi zammı uygulamasından yararlandırılmayacaktır (Yön. m. 5/6). Bunun yanı sıra, kısa vadeli sigorta kollarına tabi çalışanlarla sosyal güvenlik destek primine tabi çalışanlar fiili hizmet süresi

TABLO 1

Kapsamdaki İşler/İşyerleri	Kapsamdaki Sigortalılar	Eklenecek Gün Sayısı
1) Kurşun ve arsenik işleri	1) Kurşun üretilen galenit, serüzit, anglezit gibi cevherlerin çıkarılmasına ilişkin maden ocağı işlerinde çalışanlar.	60
	2) Kurşunlu madenlerden yahut içinde kurşun bulunan kül, maden köpüğü, kurşun fırın kurumu, üstübeç artığı ve benzeri maddelerden kurşun üretimi için yapılan izabe işlerinde çalışanlar.	
	3) Antimuan, kalay, bronz ve benzeri maddelerle yapılan kurşun alaşımı işlerinde çalışanlar.	
	4) Kurşun izabe fırınlarının teksif odalarında biriken kuru tozları kaldırma işlerinde çalışanlar.	90
2) Cam fabrika ve atölyeleri	1) Cam yapımında kullanılan ilkel maddeleri toz haline getirme, eleme, karıştırma ve kurutma işlerinde (bu işleri yapmak üzere tam kapalı odalar içinde otomatik makinelis tesisat veya çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde) çalışanlar.	60
	2) Eritme işlerinde (otomatik besleme fırınlarıyla çalışılmadığı takdirde) çalışanlar.	
	3) Ateşçilik işlerinde çalışanlar.	
	4) Üfleme işlerinde (tamamen otomatik makinelerle yapılmadığı takdirde) çalışanlar.	
	5) Basınçla yapılan cam işlerinde (cam tazyiki işleri) çalışanlar.	
	6) Ayna camı sanatında potalı cam dökümü işlerinde (potalar kalıp masasına mekanik araçlarla taşınmadığı takdirde) çalışanlar.	
	7) Camı fırın başından alma işlerinde çalışanlar.	
	8) Yayma fırınlarında düzeltme işlerinde çalışanlar.	
	9) Traş işlerinde çalışanlar.	
	10) Asitle hak ve cilalama işlerinde çalışanlar.	
	11) Basınçlı havayla kum püskürten cihazlarla yapılan işlerde (çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde) çalışanlar.	
	12) Pota ve taş odalarında görülen işlerde çalışanlar.	
3) Cıva üretimi işleri sanayii	1) Cıva izabe fırınlarında görülen işlerde çalışanlar.	90
	2) Elementer cıva bulunan ocaklarda görülen işlerde çalışanlar.	
4) Çimento fabrikaları	1) İlkel maddeleri kırma, ufalama, ezme, eleme ve karıştırma işlerinde çalışanlar.	60
	2) Otomatik fırınlarda pişirme işlerinde çalışanlar.	
	3) Klinkeri öğütme, eleme, torba ve fiçılara koyma işlerinde (otomatik olarak tozun etrafa yayılmasını önleyici bir düzenleme yapılmadığı takdirde) çalışanlar.	
5) Kok fabrikalarıyla termik santraller	1) Ateşçilik, ocak temizliği, jeneratör, doldurma, boşaltma ve temizleme işlerinde çalışanlar.	60
	2) Kimyasal arıtma işlerinde çalışanlar.	
	3) Gazın geçtiği cihaz ve boruların onarılması ve temizlenmesi işlerinde çalışanlar.	
	4) Kok fabrikalarında kömür ve ocak işlerinde çalışanlar.	
	5) Elektrik enerji üretim santrallerinin kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işlerinde çalışanlar.	
	6) Termik santrallerle her çeşit buhar kazanlarının kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işlerinde çalışanlar.	
6) Alüminyum fabrikaları	1) Alüminyum oksit üretimi işlerinde çalışanlar.	60
	2) Alüminyum bronz hazırlama işlerinde çalışanlar.	
	3) Alüminyum madeni üretimi işlerinde çalışanlar.	

7) Demir ve çelik fabrikaları	1) Demir izabe fabrikalarında cevherin demire çevrilmesi işleriyle boru fabrikalarının fırın ve döküm dairelerinde yapılan işlerinde çalışanlar. 2) Çelikhanelerin çelik yapılan fırınlarıyla bunların teferruat ve eklenmelerinden olan ikinci derecedeki fırınlarda ve konvertörlerde yapılan işlerinde çalışanlar. 3) Sıvı haldeki demir ve çeliğin tesisat ve teçhizatla veya mekanik olarak taşınmasına ilişkin işlerde çalışanlar. 4) Sıcak veya sıvı haldeki cürufun taşınması ve işlenmesi işlerinde çalışanlar. 5) Haddehanelerde (soğuk demirle çalışılan haddehaneler hariç), fırınlarda, hadde serilerinde, haddehaneyi kızgın veya sıvı çelik yahut demirle besleyen tesisat ve araçlarla görülen işlerle kızgın halde olan yarı mamul parçaların kesilmesi ve hazırlanması işlerinde çalışanlar.	90
8) Döküm fabrikaları	1) Döküm kalıp ve maçalarının yapılması ve döküme hazır duruma getirilmesi işlerinde çalışanlar. 2) Döküm şarjının hazırlanması ve her çeşit maden eritme (izabe) fırınlarının döküme hazır duruma getirilmesi işlerinde çalışanlar. 3) Maden eritme ve dökme işlerinde çalışanlar.	60
9) Asit üretimi yapan fabrika ve atölyeler	1) Asit için hammaddelerin hazırlanması işlerinde çalışanlar. 2) Asidin yapılma safhalarındaki işlerinde çalışanlar. 3) Baca gazlarından asit elde edilmesi işlerinde çalışanlar.	90
10) Yeraltı işleri	Maden ocakları (elementer cıva bulunduğu saptanan cıva maden ocakları hariç), kanalizasyon ve tünel yapımı gibi yer altında yapılan işlerde çalışanlar.	180
11) Radyoaktif ve radyoionizan maddelerle yapılan işler	Doğal ve yapay radyoaktif, radyoionizan maddeler veya bütün diğer korpüsküler emanasyon kaynakları ile yapılan işlerde çalışanlar.	90
12) Su altında veya su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işler	1) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerden 20-35 metreye kadar derinlik veya 2-3,5 kg/cm ² basınçta yapılan işlerde çalışanlar. 2) Su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerden 35-40 (40 hariç) m. derinlik veya 3,5-4 (3,5 hariç) kg/cm ² basınçta yapılan işlerde çalışanlar. 3) Dalgıçlık işinde çalışanlar.	60 90
13) Türk Silâhlı Kuvvetlerinde	Subay, yedek subay, astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaşlar.	90
14) Emniyet ve polis mesleğinde, Milli İstihbarat Teşkilatında	Asaleti onaylanmış olmak şartıyla adaylıkta geçirilen süreler dahil polis, komiser yardımcısı, komiser, baş komiser, emniyet amiri, emniyet müdürleri ile bu ve daha yukarı maaş ve derecelerdeki emniyet mensupları, Milli İstihbarat Teşkilâtı mensupları.	90
15) İtfaiye veya yangın söndürme işleri	Yangın söndürme işlerinde çalışanlar.	60

zammı uygulamasından yararlandırılmayacaklardır.

V. FİİLİ HİZMET SÜRESİ ZAMMI KAPSAMINDAKİ İŞYERİ VE İŞLERİN TESPİTİ

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), işyerlerinin

5510 sayılı Kanun'un 40. maddesinde öngörülen fiili hizmet süresi zammı kapsamında olup olmadığının tespiti amacı ile işverenlerden uygun görülen bilgi ve belgeleri isteme yetkisine sahiptir. (Yön. m. 6/1)

Sigortalılarla işyerlerinin fiili hizmet süresi zammı kapsamında olup olmadıkları hususunda ortaya çıkan uyumsuzluklar, Bakanlık İş

Yaptıkları iş nedeniyle Yönetmeliğin 5/1. maddesinde yer alan tabloda belirtilen işyeri ve işlerden aynı anda birden fazlasına tabi olan sigortalılara en yükseğine göre fiili hizmet süresi zammı verilecektir.

Müfettişleri veya İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünce görevlendirilen kişilerce ilgili işyerinde yapılan inceleme sonucunda düzenlenen rapor esas alınarak çözümlenecek ve SGK tarafından Bakanlığa yapılan yazılı inceleme taleplerinde, konu ile ilgili SGK görüşü de belirtilecektir. Bakanlıkça yapılan inceleme, işyerinin ve işin, Yönetmeliğin 5/1. maddesinde yer alan tabloda (Tablo:1) nitelikleri belirtilen kapsamda olup olmadığı ile sigortalının bu işyeri ve işte fiilen çalışıp çalışmadığı hususlarını kapsar. Söz konusu inceleme, işyerinin ve işin niteliği dikkate alınarak SGK, Bakanlığın ilgili birimleri veya ilgili kamu idarelerinde konusunda uzman personelin katılımı ile müşterek yapılabilir. (Yön. m. 6/2) Yönetmeliğin 5/1. maddesinde yer alan tablonun 1 ila 9 numaralı sıralarında belirtilen kurşun ve arsenik işleri ile asit üretimi yapan fabrika ve atölye işyerlerinin Kanun kapsamında değerlendirilebilmesinde; bu işyerlerinde seri ve sürekli üretim yapılması ve bir grup işçinin çalışması şartlarının birlikte gerçekleşmesi şartı aranmıştır. (Yön. m. 6/3) Ayrıca SGK'nın gerekli görmesi halinde, fiili hizmet süresi zammı ile ilgili olarak yapılan şikayet ve ihbarlar da bu madde gereğince sonuçlandırılacaktır (Yön. m. 6/4).

VI. FİİLİ HİZMET SÜRESİ ZAMMI KAPSAMINDAKİ İŞYERİ VE İŞLERDE VEYA UNVANLARDA ÇALIŞAN SİGORTALILARIN PRİMLERİ

Fiili hizmet süresi zammından yararlanacak sigortalılar için ödenecek malullük, yaşlılık

ve ölüm sigortaları primi oranları 5510 sayılı Kanun'un 81. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde düzenlenmiştir. Madde hükmüne göre, 4. maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalışan sigortalılar için uygulanacak malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim oranı saptanırken standart kesinti oranı olan %20 (%11 işveren payı ve %9 sigortalı payı) prim oranına eklenecek itibari hizmete esas ek prim oranları belirlenmiştir.

Buna göre 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen % 20 oranına 40. maddeye göre,

- 60 fiili hizmet gün sayısı eklenecek işlerde 1 puan,
 - 90 fiili hizmet gün sayısı eklenecek işlerde 1,5 puan,
 - 180 fiili hizmet gün sayısı eklenecek işlerde 3 puan,
- eklenerek bulunacaktır.

Madde hükmüne göre ayrıca bu şekilde bulunan oran ile %20 oranı arasındaki farka ait primin tamamı işveren tarafından ödenecektir. Bu düzenleme işverenin prim yükünü artırıcı niteliktedir.

Yönetmelikte fiili hizmet süresi zammı kapsamındaki işlerde çalışan sigortalılardan tahsil edilecek malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi daha ayrıntılı hesaplanmıştır.

Yönetmeliğin 7/1. maddesine göre 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olanlardan;

- 60 gün ekleneceklere %9 sigortalı, %12 işveren hissesi olmak üzere %21,
 - 90 gün ekleneceklere %9 sigortalı, %12,5 işveren hissesi olmak üzere %21,5,
 - 180 gün ekleneceklere %9 sigortalı, %14 işveren hissesi olmak üzere %23,
- oranında tahsil edilecektir.

Yönetmeliğin 5/1. maddesinde yer alan tabloda belirtilen işyeri ve işlerde ay içerisinde geçen çalışmaların gün sayısı dikkate alınmak suretiyle, günlük prime esas kazanç ile bu kapsamda çalışılan gün sayısı çarpımı üzerinden malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim tutarı karşılığı hesaplanacaktır (Yön. m.7/2).

VII. FİİLİ HİZMET SÜRESİ ZAMMI KAPSAMINDA ÇALIŞANLARIN BİLDİRİLMESİ

İşverenlerce, sigortalıların fiili hizmet süresi zammı kapsamında geçen çalışmalarına ait prim ödeme gün sayıları ile prime esas kazançları 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki sigortalılar (işçiler) için, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği¹³ ekindeki aylık prim ve hizmet belgesi ile SGK tarafından belirlenen sürede verilmektedir (Yön. m.8/1).

Günlük çalışma süresinin bir bölümünde fiili hizmet süresi zammı kapsamındaki işlerde çalışan sigortalılar, ay içinde bu nitelikteki işlerde geçen çalışma saatleri toplamının günlük çalışma saatine bölünmesi suretiyle bulunacak gün üzerinden bildirilir (Yön. m.8/2).

VIII. FİİLİ HİZMET SÜRESİ ZAMMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

01.10.2008 tarihine kadar 506 sayılı Kanun'a tabi itibari hizmet süreleri tabi oldukları kanun hükümlerine göre değerlendirilecektir. Ancak 506 sayılı Kanun'un mülga ek 5. maddesinde sayılan itibari hizmet süresi kapsamında yer alıp Yönetmeliğin 5/1. maddesinde yer alan tabloda sayılmayan işlerde 01.10.2008 tarihinden önce geçen çalışma sürelerinin değerlendirilmesinde 3600 gün prim ödeme şartı aranmayacaktır (Yön. geçici m.1/2).

5510 sayılı Kanun'un 40/1. maddesine göre; Kanun'un 40/2. maddesindeki tabloda yer alan işlerde ve işyerlerinde çalışanlar, Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalışan sigortalıların prim ödeme gün sayılarına, bu işyerlerinde ve işlerde geçen çalışma sürelerinin her 360 günü için karşılığında gösterilen gün sayıları fiilî hizmet süresi zammı olarak ekleneceği ve 360 günden eksik sürelerle ait fiilî hizmet süresi zammı, 360 gün için eklenen fiilî hizmet süresi ile orantılı olarak belirleneceği düzenlenmiştir. (Yön. m. 9/1). Yine Kanun'un 40/2. maddesinde yer

alan bentlerden birden fazlasına dahil olanlar için, en yüksek olan bentten fiilî hizmet süresi zammı uygulanacaktır. Madde hükmüne göre, Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında çalışanların (Bağ-Kur sigortalıları) fiili hizmet kapsamında değerlendirilmediği anlaşılmaktadır.

Yine 5510 sayılı Kanun'un 40/3. maddesine göre, Kanun'un 40/1. maddesine göre hesaplanan fiilî hizmet süresi zammı, aşağıdaki tablonun 13. ve 14. sıralarında yer alan sigortalılar için 8 yılı, tablonun 1. ve 9., 11., 12. ve 15. sıralarında yer alanlar için 5 yılı, diğer sigortalılar için 5 yılı geçmemek üzere uzun vadeli sigorta kolları uygulamasında prim ödeme gün sayısına eklenecek ve bu sürelerin, üç yılı geçmemek üzere yarısı emeklilik yaş hadlerinden indirilecektir. Yine tablonun 10 numaralı sırasında yer alan yeraltında çalışan sigortalılar için fıkradaki süre sınırı uygulanmayacaktır. Söz konusu yaş haddi indiriminden yararlanabilmek için ölüm ve malûliyet halleri hariç tablonun 10 numaralı sırasında yer alan sigortalıların en az 1800 gün, diğer sıralarda yer alan sigortalıların ise en az 3600 gün belirtilen işyeri ve işlerde çalışmış olmaları şarttır.

Yaptıkları iş nedeniyle Yönetmeliğin 5/1. maddesinde yer alan tabloda belirtilen işyeri ve işlerden aynı anda birden fazlasına tabi olan sigortalılara en yükseğine göre fiili hizmet süresi zammı verilecektir. Ayrıca Yönetmeliğin 5/1. maddesinde yer alan tabloda belirtilen sigortalıların ücretsiz izinde geçen süreleri ile 13 ve 14 numaralı sıralarda belirtilen sigortalılar hariç olmak üzere, söz konusu maddede belirtilen işlerde fiilen çalışılmayan ücretli izin, sıhhi izin, yıllık izin, eğitim ve kurs süreleri ile resmi tatil günleri fiili hizmet süresi zammı kapsamında değerlendirilmeyecektir (Yön. m.9/6).

IX. MADEN İŞYERLERİNİN YERALTI VEYA YERALTI MÜNAVEBELİ İŞLERİNDE ÇALIŞANLAR

Yönetmeliğin geçici 2. maddesine göre, 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olan sigortalılardan maden

işyerlerinin yeraltı veya yeraltı münavebeli işlerinde çalışmaları bulunanların, 01.10.2008 tarihinden önce veya sonra bu işlerde geçen çalışmalarının en az 1800 gün olması halinde bu çalışmalarının dörtte biri toplam prim ödeme gün sayılarına ilave edilecek ayrıca 01.10.2008 tarihinden sonra maden işyerlerinin yeraltı veya yeraltı münavebeli işlerinde çalışmaları bulunan sigortalıların, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi; 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde 180 gün fiili hizmet süresi zammına tabi olanlar için belirlenen tutar olarak hesaplanacaktır.

X. SONUÇ

5510 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile fiili hizmet süresi zammı başlığı altında yeniden yapılan düzenlemedeki amaç, söz konusu işyerlerinde çalışan sigortalıların ağır ve tehlikeli risklere karşı korunmasıdır. Söz konusu işyerlerinin işverenlerine çalıştırdıkları sigortalılar için ek maliyet olarak yansıyan malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarına ait ek prim oranlarının tamamı işverenlere yansıtılmış ve işverenlerin prim maliyetleri artmıştır. Özellikle ileri teknolojilerin kullanılarak sigortalıların maruz kaldıkları riskin ve zararlı faktörlerin etkilerinin ortadan kalktığı durumlarda sigortalılar fiili hizmet süresi zammı uygulamasından yararlandırılmaması ve dolayısıyla bu tür iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine önem vererek yatırım yapan işverenlere ek prim maliyetlerinin yansıtılmaması en önemli düzenleme olmuştur. Özellikle fiili hizmet kapsamında sigortalı çalıştıran işverenler lehine prim indirimi gibi sigortalı çalıştırmayı teşvik edici düzenlemelerin yapılması özellikle iş sağlığı ve güvenliği kültürünün de yayılmasına yardımcı olacak yöntemlerden birisidir.

DİPNOTLAR

- 1 Ali Nazım Sözer, "İtibari Hizmet Müessesesi ve İtibari Hizmetle İlgili Bazı Uygulama Sorunları", Çimento İşveren, <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/1mak983.htm> ; Ali Güzel-Ali Rıza Okur-Nurşen Caniklioğlu, Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul 2008, s.479.
- 2 Fatma Başterzi, Yaşlılık Sigortası, TİSK Yayın No: 275, Ankara 2006, s. 233.
- 3 R.G. 24.08.1977, 16037.

- 4 R.G. 09.07.1987, 19512.
- 5 A. Nuri Ernam, Açıklamalı ve Uygulamalı Sosyal Sigortalar Mevzuatı, Ankara 1990, s.254.
- 6 İlk iki madde kapsamında belirtilen sigortalıların, söz konusu sürelerine itibari hizmet süresi eklenmesine 01.09.1977 tarihinden sonuncu maddede belirtilen hizmet sürelerine ise 01.09.1987 tarihinden itibaren itibari hizmet süresi eklenmeye başlanmıştır. Ancak, basım ve gazetecilik işyerlerinin yukarıda sayılan işlerinden birinde çalışan sigortalıların 01.09.1977-31.08.1987 tarihleri arasındaki söz konusu çalışma sürelerine itibari hizmet süresi uygulanabilmesi; bunların aynı zamanda operatör, mürettip, rotatifçi, foto ofsetçi, klişeci, tiftrukçu ve bunların yardımcılarını unvanlarından birine sahip olmaları koşuluna bağlanmıştır.
- 7 Sözer, <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/1mak983.htm>.
- 8 Kanun'un yürürlük tarihinden önce ve sonraki bu işyerlerindeki çalışmalar toplamı en az 3600 gün olanlar, Kanunun yürürlük tarihinden sonraki bu işyerlerindeki çalışmalarının her tam yılı için 1/4'ü (90 gün) kadar bir süre itibari hizmet süresi olarak eklenir. İtibari hizmet gün sayısı (çalışılan gün sayısı x 0.25) formülünün uygulanması ile hesaplanır. Formüldeki çalışılan gün sayısı, 506 sayılı Kanunun ek 5. maddesinde sayılan işyerlerinde fiilen geçen çalışma süreleri güne çevirmek suretiyle hesaplanır.
- 9 R.G. 27.03.2007, 26475.
- 10 R.G. 18.08.2007, 26617.
- 11 R.G. 27.09.2008, 27010.
- 12 R.G. 08.05.2008, 26870.
- 13 R.G. 28.08.2008,26981 (Bu yönetmelikte, 21.10.2008-27061 tarih-sayıyla Resmi Gazete'de yayımlanan Sosyal Sigortalar İşlemleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile önemli değişiklikler yapılmıştır).